

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

REKK REGIONAL CENTRE
FOR ENERGY
POLICY RESEARCH

National
Association of
Regulatory
Utility
Commissioners

AUTONOMIA FISKALE DHE KAPACITETI INSTITUCIONAL I RREGULLATORËVE TË ENERGJISË NË SHTETET E REJA ANËTARE TË BE-së NË VITIN 2004

Péter Kaderják
Drejtor, REKK

**Punëtori e NARUC/ERRA mbi Rregullimin e Ndërmarrjeve të
Shërbimeve Publike në Ekonomitë e Tregut**

14-16 prill 2008
Prishtinë, Kosovë

 Center for
Energy and Natural Resources

- Rregullatori i sektorëve të energjisë elektrike dhe gazit; pak autoritet mbi ngrohjen qendrore
- Stafi: cc. 90
- Buxheti vjetor: cc. \$ 8m
- Të hyrat e ZHE:
  - Pagesa industriale
  - Ngarkesat administrative
  - Gjobat
  - Të hyrat tjera
- Pagesa industriale: 0,05% e të hyrave neto lidhur me aktivitetet e rregulluara të kompanive të licencuara dhe të planifikuara për vitin vijues fiskal;
  - Spastrimi Ex post i pagesave lidhur me dallimin e të hyrave neto të planifikuara dhe aktuale

- Ngarkesat administrative: të lidhura me procedura individuale administrative të iniciuara me licenca: lëshimi dhe modifikimin e licencave, rishikimet e çmimeve, etj.
- Normat dhe pagesat e ngarkesave dhe ndëshkimet rregullohen nga Ministrat e ekonomisë dhe financave
- Të hyrat – përveç ato nga gjobat – përdoren për të mbuluar shpenzimet operative të ZHE-së. Vetëm ligji për operacione fiskale mund të tërheq të hyrat nga ZHE (jo ministri)
- Tërheqja nga buxheti i ZHE ndryshe nga mënyra e shënuar në ligjin aktual mbi buxhetin e shtetit nuk lejohet.
- Përndryshe, kryetari i ZHE ka autoritet të plotë në buxhetim
- Raportimi vjetor dërgohet në Parlament (përfshirë financat).

PIKAT E REFERIMIT NË PAVARËSINË FINANCIARE DHE AUTORITETI I VENDOSJES SË ÇMIMEVE

PAVARËSIA BUXHETORE

Tabela 6 Buxheti i ndarë i Rregullatorit

	A ka rregullatori buxhet të ndarë nga buxheti shtetëror?			
Shteti	Rregullatori	Qeveria	Ministritë	Buxhetit shtetëror (parlament)
Austria	Po			
Belgjika	Po			
Qipro	Po	Po	Po	
Republika e Çekisë	Jo			Po
Danimarka	Jo		Po	
Estonia	Jo			Po
Finlanda	Jo		Po	Po
Franca	Jo			Po
Gjermania	Jo			Po
Britania e Madhe	Po			
Greqia	Po			
Hungaria	Po		(me mbikëqyrie)	
Irlanda	Po			
Italia	Po			
Letonia	Po			
Lituania	Jo			Po
Malta	Po			
Holanda	Po			
Polonia	Jo			Po
Portugalia	Po		(këshillim)	
Republika e Sllovakisë	Jo			Po
Sllovenia	Po			
Spanja	Po			
Suedia	Po			
Luksemburgu	Po			
Total	(16 Po; 9 Jo)	(1 Po)	(3 Po)	(6 Po)

Burim: (Të dhënat nga Raporti i Standardizimit të Rregullatorëve CEER, dhjetor 2005: f.117-126)

AUTORITETI I VENDOSJES SË ÇMIMEVE

Tabela 5: Autoriteti Institucional Çmim vënës

Shteti	Cili institucion ka autoritet në përcaktimin e çmimeve dhe metodologjisë (në rrjetin e transmissiionit, distribucionit dhe në balansim të tregut)			
	Rregullatori	Qeveria	Ministritë	Buxheti shtetëror (parlament)
Austria	Po			
Belgjika	Po			
Qipro	Po			
Republika e Çekisë	Po			
Danimarka	Po			
Estonia	Po			
Finlanda	Po			
Franca	Po		Po (T & D)	
Gjermania	Po			
Britania e Madhe	Po			
Greqia	Jo		Po	
Hungaria	Jo		Po	
Irlanda	Po			
Italia	Po			
Letonia	Po			
Lituania	Po			
Malta	Po			
Holanda	Po			
Polonia	Po			
Portugalia	Po			
Republika e Sllovakisë	Po			
Sllovenia	Jo		Po	
Spanja	Po			
Suedia	Po			
Luksemburgu	Jo		Po	
Total	(21 Po; 4 Jo)		(5 Po)	

Burim: (Të dhënat nga Raporti i Standardizimit të Rregullatorëve CEER, dhjetor 2005: f.117-126)

PËRVOJA GJATË ZGJERIMIT TË BE-së NË VITIN 2004

KAPACITETI ADMINISTRATIV I AGJENCIVE RREGULLATIVE

- niveli i në të cilin janë adekuate standardet e kapaciteteve administrative dhe të sidomos i organeve rregullative, në Shtetet e reja anëtare, në mënyrë që të sigurohet zbatimi dhe fuqizimi i duhur i *acquis*-së mbi energjinë
- nëse këto standarde janë joadekuate, përpjekjet që kërkohen për t'i sjellë ato në nivel të mjaftueshëm dhe nëse shtetet anëtare janë të përgatitura dhe në gjendje që t'i ndërmarrin përpjeke të tilla
- nëse organet administrative që kanë pranuar asistencë teknike nga Komisioni Evropian janë përgjithësisht më të përshtatshme për detyrat e tyre sesa ato organe që nuk kanë pranuar asistencë të tillë

PROBLEMET ME VLERËSIMIN E KAPACITETIT ADMINISTRATIVE

- Kapaciteti administrativ është aftësia e agjencisë rregullative për të kryer detyrat e saja në mënyrë të duhur
- Vlerësimi i kapacitetit administrativ kërkon vlerësimin e “cilësisë” së rregullimit, por jo vetëm ...
- Kapaciteti administrativ mund të jetë adekuat, por i penguar nga alokimi i paqartë/nënoptimal i përgjegjësive
- Pavarësia e rregullatorit resurset adekuate promovojnë cilësinë e rregullimit
- Po ashtu, cilësia e rregullimit mund të vlerësohet në bazë të përvojës së bartësve

- Pavarësia mund të promovohet/mbrohet përmes:
  - Dispozitave ligjore dhe statutore
  - Kulturës, traditës dhe praktikave rregullative

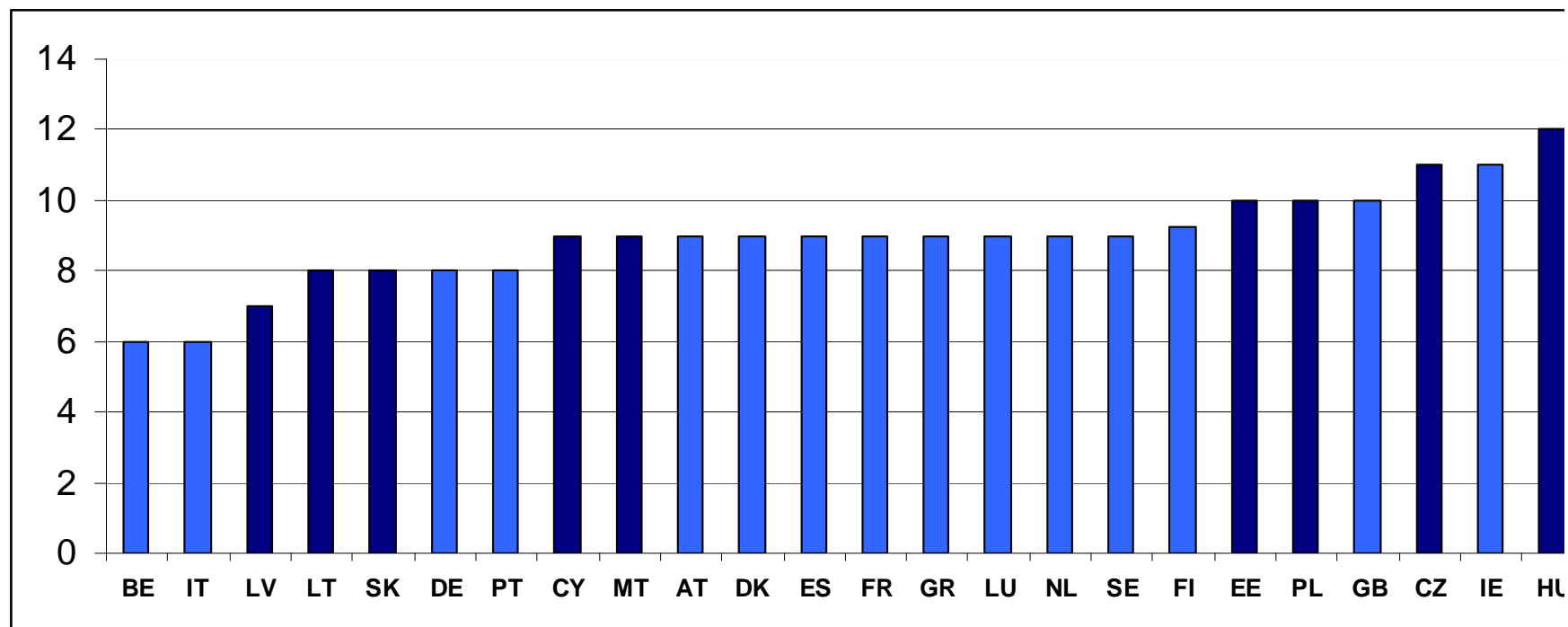
TRADITA RREGULLATIVE

- Mesatarisht, rregullatorët e energjisë janë themeluar dy vite më herët në OMS (1997) sesa në NMS (1999)
- Disa NMS (Hungaria që nga 1994) kanë traditë më të madhe të rregullimit të sektorit të energjisë sesa disa OMS

Shtetet e vjetra anëtare	Viti i themelimit të rregullatorit	Shtetet e reja anëtare	Viti i themelimit të rregullatorit
Austria	2001	Republika e Çekisë	2001
Belgjika	2000	Qipro	2003
Danimarka	2000	Estonia	1998
Finlanda	1995	Hungaria	1994
Franca	2000	Letonia	2000
Gjermania	2005	Lituania	1997
Greqia	2000	Malta	2001
Irlanda	1999	Polonia	1997
Italia	1995	Slovakia	2001
Luksemburgu	1997	Slovenia	2000
Holanda	1999		
Portugalia	1997	mesatarja	1999
Spanja	1997		
Suedia	1998		
	(Ofgas) 1986		
	(Offer) 1989		
Britania e Madhe	(Ofgem) 2000		
mesatarja			1997

- Sistemi i vlerësimit bazohet në:
  - Kompetencat në tarifat e transmisionit dhe distribucionit
  - Pavarësinë financiare
  - Procedurat e apelit
  - Kompetencat në emërime dhe largime
- Sa më ulët që është nota (vlerësimi), aq më e fortë është mbrojtja ligjore/statutore e pavarësisë

DISPOZITAT LIGJORE DHE STATUTORE

 OMS (mes = 8.7)

 NMS (mes = 9.8)

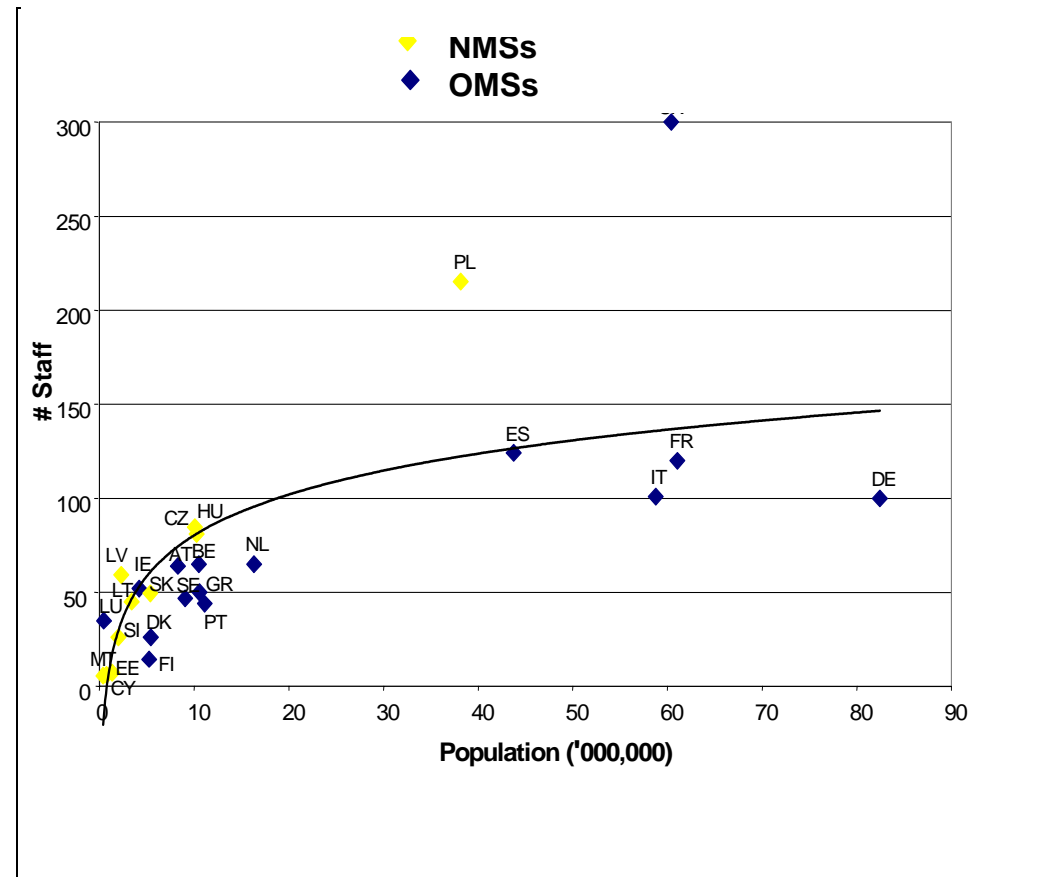
- Mbrojtja ligjore/statutore e pavarësisë së rregullatorëve është më e dobët në NMS sesa në OMS

Dispozitat ligjore dhe statutore

- Megjithatë:
  - Pavarësia e disa rregullatorëve në NMS duket se përfiton nga një nivel i lartë i mbrojtjes ligjore /statutore (p.sh. LV, LT, SK)
  - Përderisa disa rregullatorë në OMS gëzojnë një nivel më të ulët të mbrojtjes nga dispozitat ligjore/statutore (p.sh. IE, GB)
  - Është e qartë se tradita dhe kultura e mjaftueshme mund (më shumë se aq) të kompensojnë për një nivel të ulët të mbrojtjes përmes dispozitave ligjore/statutore
  - Megjithatë, në rastin e vendeve hyrëse “tradita” dhe “kultura” rregullative duhet të mos ketë rëndësi të shquar dhe mbrojtja ligjore/statutore është e domosdoshme

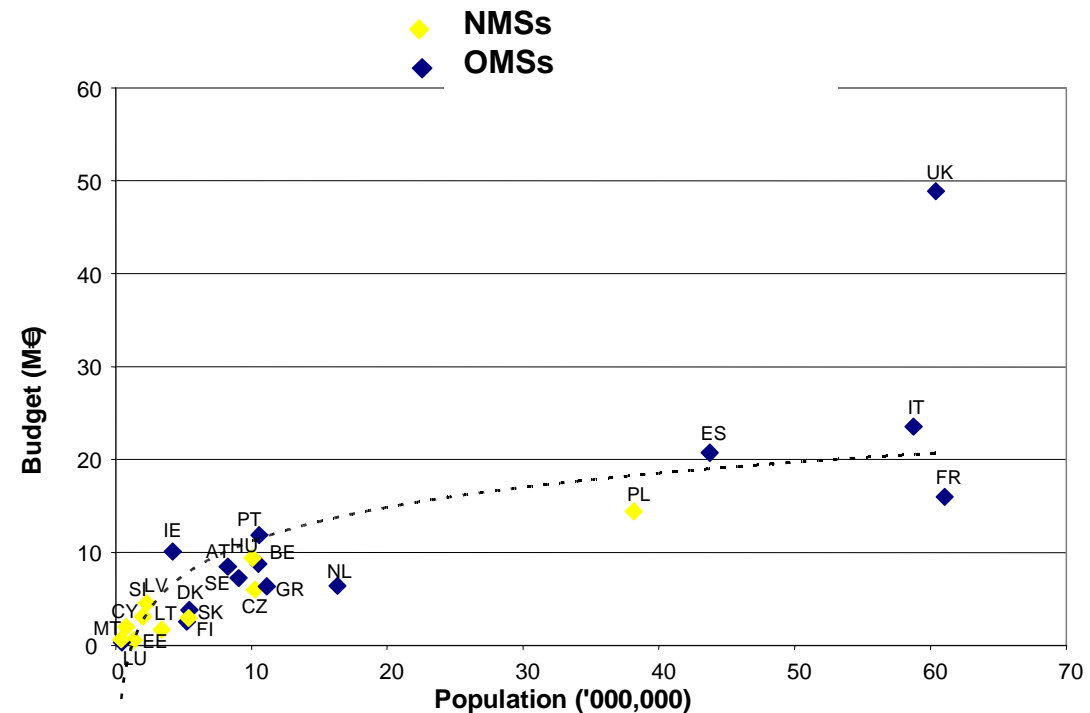
RESURSET E AUTORITETEVE RREGULLATIVE

- Rregullatorët në NMS duket se punësojnë më shumë staf, pasi që të merren parasysh dallimet në
  - madhësinë e juridiksionit
  - përgjegjësitë e agjencive

RESURSET E AUTORITETEVE RREGULLATIVE

- Rregullatorët në NMS duket se kanë në dispozicion nivel më të ulët të resurseve financiare (për rroga, trajnime, pajisje), madje edhe nëse merren parasysh dallimet në
  - PPP
  - Përgjegjësitë e agjencive

RESURSET E AUTORITETEVE RREGULLATIVE

- Niveli i resurseve financiare për njësi të stafit në agjencitë rregullative është më i ulët në NMS sesa në OMS, edhe nëse marrren parasysh dallimet në PPP

